

Motion

1983/84:2648

Nic Grönvall

Vissa oljefrågor (prop. 1983/84:110)

Jag har avgivit en motion under allmänna motionstiden vari jag, bl. a. till följd av den tidigare framlagda propositionen om havsresursverksamhet (1983/84:10) förordat att aktier i Svenska Petroleum AB skulle göras tillgängliga för företrädare för enskilt svenskt näringsliv genom riktade nyemissioner för att därigenom åstadkomma möjligheten att Svenska Petroleum AB kunde tjäna som spjutspets i den internationella oljeindustrin, främst den som bedrivs på Nordsjön, för att därigenom medverka till utveckling av svensk off-shore industri.

Sedan jag nu tagit del av propositionen om vissa oljefrågor och den däri lämnade redovisningen för den socialdemokratiska regeringens oljepolitik får jag härmed avge följande motion i vilken jag granskar regeringens förslag i ovannämnda proposition i avsnitten 1 — 7 samt framlägger yrkanden i anledning av propositionens förslag i dessa avsnitt.

Propositionen anger regeringens uppfattning vara att målet för den statliga oljepolitiken skall vara att trygga landets försörjning med råolja och petroleumprodukter till rimliga samhällskostnader.

Varje övervägande i försörjningsfrågor avseende råolja och petroleumprodukter måste utgå från *marknadens struktur och funktion*.

Marknaden har undergått stora förändringar under 1970-talet. Dessa förändringar avser emellertid främst de internationellt arbetande oljebolagens affärsinriktning. Från att ursprungligen ha suveränt kontrollerat prisbildningen och alla försörjningsleden, från oljeutvinning till distribution av raffinerade produkter, har nu de internationellt verkande oljebolagen i stället koncentrerat sig på att distribuera de produkter marknaden efterfrågar.

Prissättningen av petroleumprodukter styrs i stor utsträckning av internationella producentorganisationer. Den markanta reduktionen i efterfrågan av petroleumprodukter har, bl. a. tack vare existensen av den s. k. spotmarknaden, påverkat producentorganisationernas prissättning på ett för konsumenterna förmånligt sätt. Mot bakgrund härav måste bestämt ifrågasättas om statlig oljepolitik över huvud taget kan påverka landets försörjning med råolja och petroleumprodukter annat än genom föreskrifter om beredskaps- och reservlagring. Jag ifrågasätter det meningsfulla i att driva en särskild oljepolitik med inriktning på andra frågor än dessa.

Grunderna för regeringens förslag för förbättring av försörjningsfriheten, som särskilt framhålls i propositionen, måste ifrågasättas. Exempelen

på regeringens uppfattning om lämpliga, statliga åtgärder består *dels* av meningslösa och till intet förpliktande uttalanden såsom "att förstärka relationerna med oljeproducerande länder", "att föra en flexibel oljehandelspolitik" och "att säkra en tillräcklig svensk raffinaderikapacitet", *dels* av konkreta förslag, som jag i fortsättningen skall granska mera i detalj.

Regeringen betraktar Svenska Petroleum AB som en väsentlig del av dess oljepolitik.

SP bildades av den socialdemokratiska regeringen och riksdagsmajoriteten år 1975. De bedömningar som då gjordes och lades som underlag för beslutet att bilda SP saknade redan från början relevans. Inga faktiskt godtagbara skäl talade för att förekomsten av ett av staten ägt aktiebolag skulle stärka Sveriges ställning på marknaden eller skulle göra Sveriges försörjningssituation säkrare.

Den fortsatta utvecklingen av SP:s affärsverksamhet stöder denna hållning gentemot SP. SP har bedrivits med stora förluster. Mycket betydande kapitaltillskott har gjorts av staten vid skilda tillfällen. De uppkomna förlusterna är bl. a. beroende av långtidsavtal om oljeinköp som slutits av SP. Bristande kunskap och erfarenhet ledde till att svensk oljeförsörjning i viss utsträckning avstod från att utnyttja de möjligheter som kompetenta oljehandlare kunde uppnå på spotmarknaden. I stället satsade SP på förlustbringande långtidsavtal.

Den svenska oljemarknaden har sedan oljepriskrisen i slutet av 1970-talet minskat i volym med ca 40 %. De väsentligaste minskningarna har inträffat i handeln med tunna och tjocka eldningsoljor. Tunna eldningsoljor har minskat i volym med 41 % och tjocka eldningsoljor med 58 %. Handeln med drivmedel har under samma tid legat på en oförändrad volym.

Under åren 1981 och 1982 hade SP marknadsandelar av handeln med eldningsoljor om ca 12—13 %. SP har saknat egentligt inflytande i handeln med motorbensin men har uppnått en marknadsandel av dieselolja av omkring 10—12 %. SP äger minoritetsaktieinnehav i två svenska raffinaderier, nämligen Scanraff och BP-raffinaderiet, vilket leder till att SP får del av raffineringskapacitet motsvarande minoritetsandelen i dessa raffinaderier.

Mot bakgrund av den nu redovisade marknadsställningen hos SP borde det vara en rimlig slutsats att konstatera att SP på intet sett förmått uppfylla några delar av de mål som uppställdes då SP bildades 1975. Påståendet i propositionen att SP kommit att spela en viktig roll i svensk oljeförsörjning *saknar varje grund*. Det är i den nuvarande statsfinansiella situationen helt oansvarigt att som nu sker föreslå en kapitalförstärkning med 214 miljoner för SP utan att SP kan förutses uppnå egentlig betydelse på den svenska oljemarknaden inom överskådlig tid.

I den presskonferens som hölls av energiministern den 28 februari 1984 angavs att SP skulle ha köpt Svenska Fina AB varmed torde avses att SP

skulle ha köpt aktierna i detta bolag. Enligt uppgifter i branschen skulle köpeskillingen för dessa aktier ha uppgått till ca 220 miljoner. Om denna uppgift är riktig kan man inte frigöra sig från misstanken att det nu föreslagna kapitaltillskottet i SP är en maskerad finansiering av aktieköpet, som för den skull måste granskas i denna motion.

Värdet av Svenska Fina AB har bedömts av andra oljebolag. Offentligen har därvid uttalats att av de 115 distributionsstationer som f. n. drivs av Svenska Fina AB kan blott 25—30 anses utgöra stationer med konkurrenskraft i den mycket hårda konkurrenssituation som föreligger inom bensinhandeln. Sakkunniga bedömare har åsatt aktierna i Svenska Fina AB närmast ett negativt värde. Det kan med bestämdhet hävdas att verksamheten inom Svenska Fina AB inte kan drivas lönsamt utan synnerligen betydande investeringar för upprustning av distributionsstationerna. Om således avtal verkligen slutits om SP:s förvärv av aktierna i Svenska Fina AB lär synnerligen betydande ytterligare finansieringskällor behöva ställas till SP:s förfogande. Det är nödvändigt att regeringen under utskottsbehandlingen lämnar *en fullständigt öppen* information om ett eventuellt Fina-avtal och om planerna för Svenska Fina AB.

En stor del av de ekonomiska åtaganden regeringen föreslår riksdagen godkänna i propositionen omfattar fortsatt stöd för svensk prospekteringsverksamhet.

Oljepropekteringsverksamhet ställer oändligt stora krav på ekonomiska resurser. Oljepropekteringsverksamhet off-shore kan beskrivas som industrivärldens mest komplicerade och mest kapitalkrävande insats alla kategorier hittills. Regeringens tidigare uttalanden och i propositionen upprepade förhoppningar att svensk prospekteringsverksamhet i ett särskilt prospekteringsaktiebolag skulle kunna leda till förbättring av Sveriges försörjning av råolja är ett nytt exempel på ett av många grundlösa påståenden i propositionen. Regeringen konstaterar ju faktiskt i propositionen att prospekterings roll för oljeförsörjningen "måste bli begränsad".

Argumentet i propositionen att Sverige skall engagera sig i oljepropektering för att säkra tillgången av olja och för att gynna svensk offshoreindustri synes närmast grundat på bristande insikt om olje- och offshoremarknadens sätt att fungera.

Kontinentalsockelstaterna ger koncessioner för oljepropektering till stora och kapitalstarka konsortier. Dessa står under ledning av en operatör som ansvarar för verksamheten. Skulle en koncession leda till framgång och skulle oljeutvinning uppnås sker detta inom ramen för den internationella oljemarknaden. Ett litet land kan inte påverka sin egen försörjningssituation genom att satsa på oljepropektering — allra minst om det sker i avlägset liggande länder utan politiska eller ekonomiska band med Sverige.

Ett realistiskt och verkligt medel att i viss mån påverka Sveriges försörj-

ningssituation och framför allt gynna svensk offshoreindustri vore ett ökat och aktivt deltagande på finansiell bas i oljekoncessioner främst på Nordsjön. För detta ändamål behövs ej ett särskilt prospekteringsbolag. Verksamheten inom Svenska Petroleum Exploration AB bör därför snarast avvecklas. De tillgångar som kan finnas i form av andelar i koncessioner på Nordsjön bör överföras på SP och övriga tillgångar realiseras.

SP bör genast avveckla sitt engagemang inom distribution och produktion av raffinerade produkter. Bolaget bör omvandlas till att finansiellt delta i oljeindustrin på Nordsjön. För att säkra tillgång till sakkunskap och engagemang bör svensk industri — särskilt sådan med intresse av offshoreindustrins utveckling — och svenska oljeföretag erbjudas att i riktade nyemissioner förstärka SP:s ägarkrets och finansiella bas. I samband med omvandlingen av SP skall svensk oljeindustri — enkannerligen OK — erbjudas att överta de delar av SP:s verksamhet som avser raffinering och distribution.

Med hänvisning till vad som nu anförts yrkar jag

1. att riksdagen ej lämnar sitt stöd till de av regeringen angivna grunderna för statligt stöd till prospektering och utvinningsverksamhet,
2. att riksdagen avslår regeringens hemställan om reservationsanslag om 600 milj. kr. för program för prospektering efter olja och gas,
3. att riksdagen avslår regeringens hemställan om ett reservationsanslag om 214 milj. kr. för aktieägartillskott till Svenska Petroleum AB,
4. att riksdagen avslår regeringens begäran att avyttra statens aktier i Svenska Petroleum AB utan riksdagens vidare godkännande,
5. att riksdagen hos regeringen begär omedelbara åtgärder för avveckling av verksamheten i Svenska Petroleum Exploration AB,
6. att riksdagen hos regeringen begär att ett program framläggs för riksdagens godkännande för upptagande i Svenska Petroleum AB av nya aktieägare i syfte att bereda möjligheter för bolaget att bedriva sådan verksamhet som i motionen angivits.

Stockholm den 22 mars 1984

NIC GRÖNVALL (m)